

**Biedrības Latvijas izvērtētāju asociācija (LATES)
Vienotais reģistrācijas Nr. 50008194971**

Diskusijas kopsavilkums

2015.gada 22.aprīlī plkst.15:00
Ernst&Young Baltija telpās Muitas ielā 1a, 1.stāvs

1. DARBA KĀRTĪBA

1. Priekšlasījums „Kas ir izvērtēšana?”
2. Diskusija
3. Citi jautājumi

1. Priekšlasījums „Kas ir izvērtēšana?”

Latvijas izvērtētāju asociācija LATES rīko šo diskusiju, lai veicinātu izpratnes par izvērtēšanu veidošanos. Par šķietami vienkāršo jautājumu „Kas ir izvērtēšana?” joprojām notiek diskusijas izvērtētāju aprindās visā pasaulē. LATES valdes priekšsēdētājs K.Veitners mudināja uz šo jautājumu paskatīties no trim dažādiem skatu punktiem: 1) Ko saka definīcijas, 2) Kādas ir izvērtēšanas pazīmes, un 3) ko ar to saprot izvērtējumu veicēji, pasūtītāji un lietotāji. (skat. prezentāciju pielikumā)

Izvērtēšanas teorijā nav izdevies vienoties par vienu, visaptverošu izvērtēšanas definīciju. Aplūkojot trīs dažādu teorētisko virzienu pārstāvju piedāvātās definīcijas redzams, ka tās vieno kopīgi elementi: sistemātiska darbība, vērtības vai nozīmīguma noskaidrošana, programmu vai politiku uzlabošana, neskaidrību mazināšana lēmumu pieņemšanā.

Izvērtēšanu raksturojošās pazīmes ļauj saprast atbildes uz sešiem pamatjautājumiem:

- Kas ir izvērtējuma objekts?
- Kāds ir izvērtējuma fokuss?
- Kad laika ziņā notiek izvērtējums?
- Kur, attiecībā pret izvērtējamo objektu, atrodas izvērtētājs?
- Kā tiek veikts izvērtējums?
- Kādēļ, ar kādu nolūku tiek veikts izvērtējums?

Visi šie jautājumi ir būtiski un jāuzdod sev pirms izvērtējuma uzsākšanas, sevišķi jautājums par nolūku ar kādu tiek veikts izvērtējums, jo tas būtiski ietekmē gan izvērtējuma gaitu, gan rezultātus un to pielietojamību.

Tā kā izvērtēšana var būt ļoti dažāda, atkarībā no daudzajām mainīgajām pazīmēm, kas nosaka kontekstu, tad nereti izvērtējumu veicējiem, pasūtītājiem un lietotājiem ir savi, atšķirīgi priekšstati un izpratne par izvērtēšanu. Lai mazinātu neskaidrības un veicinātu vienotu skatījumu, izvērtētāji nereti izmanto arī dažādas metaforas un salīdzinājumus no ikdienas dzīves.

2. Diskusija

Diskusijā tika pārrunāti dažādi jautājumi:

2.1. Izvērtēšanas attīstība dažādās jomās

Latvijā izvērtēšana šobrīd visstraujāk attīstās divās jomās: ES fondu izvērtēšana un nacionālo rīcībpolitiku izvērtēšana.

ES fondu gadījumā prasība veikt izvērtējumus ir pamatota regulās, izvērtēšanas jautājumi ir noteikti arī nacionālajos tiesību aktos. Izvērtējumu veikšanai ir pieejams noteikts finansējums, kas tiek plānots vairāku gadu periodā un kura apjoms 2014-2020 programmēšanas periodā ir pieaudzis. Darbojas konsultatīva darba grupa, kurā iesaistīti fondu administrēšanā iesaistīto institūciju pārstāvji, nozaru ministrijas un sociālie partneri. Šī grupa koordinē izvērtējumu veikšanu, saskaņo izvērtējumu tēmas, diskutē rezultātus un uzrauga rekomendāciju ieviešanu. Attiecībā uz Lauku attīstības plāna pasākumu izvērtēšanu darbojas atsevišķs regulējums. Izvērtējumu veikšana uzticēta pētnieciskai iestādei, nodrošinot gan finansējumu, gan neatkarību.

Situācija nacionālo rīcībpolitiku izvērtēšanā ir salīdzinoši sliktāka. Divas galvenās problēmas ir nepietiekamais finansējums un laika trūkums. Tiesību aktos ir noteikta prasība politikas dokumentiem veikt sākotnējos un ex post izvērtējumus, tomēr izvērtējumu veikšanai visbiežāk nav pieejams finansējums atbilstošā apjomā. Tai skaitā nav pietiekamā apjomā pieejams finansējums NAP rādītāju izvērtēšanai, līdz ar to tiek meklēti risinājumi kā izvērtējumus līdzfinansēt no ES fondiem. Lēmumu par izvērtējuma veikšanu pieņem katra institūcija individuāli. Atkarībā no pieejamā budžeta apjoma tiek veikts vai nu ārējo izvērtētāju iepirkums, vai izvērtējumu veic paši iestādes darbinieki. Nacionālo rīcībpolitiku izvērtējumu plānošana un rezultātu uzraudzība nenotiek koordinēti.

Secinājumi:

- Ir vērojams pieaugošs pieprasījums pēc nacionālo rīcībpolitiku izvērtējumu veikšanas, tomēr tam netiek nodrošināts pietiekošs finansējums.
- Ir saskatāma nepieciešamība pēc foruma, kurā tiktu paplašināti runāts par izvērtēšanas problēmām Latvijā, ietverot gan ES fondu izvērtēšanu, gan nacionālo rīcībpolitiku izvērtēšanu. Šobrīd pastāvošā konsultatīvā darba grupa skata tikai ES fondu finansētos izvērtējumus.

2.2. Pieprasījums

Vērojams arvien izteiktāks pieprasījums pēc izvērtējumu veikšanas, īpaši attiecībā uz nacionālajām rīcībpolitikām. Lai varētu sagatavot kvalitatīvus politikas dokumentus, nepieciešama kvalitatīva pierādījumu bāze, ko iespējams iegūt no izvērtējumiem. Tiesību akti nosaka prasības veikt politikas dokumentiem sākotnējos un noslēguma izvērtējumus. Šādu izvērtējumu veikšanai netiek atvēlēts pietiekoši daudz laika un finansējuma. Politikas dokumentu izstrādātāji visbiežāk paši izstrādā izvērtējumus, tomēr viņiem pietrūkst specifiskas zināšanas un prasmes. Kad izvērtējumus veic paši iestāžu darbinieki, tie to dara paralēli saviem ikdienas pienākumiem. Šo iemeslu dēļ izvērtējumu rezultāti bieži ir neapmierinoši.

Situācijās, kad institūcijai ir pieejams finansējums ārējo izvērtētāju piesaistīšanai, nākas saskarties ar to, ka ir grūti atrast izvērtētājus, kas būtu specializējušies attiecīgajā jomā.

Politiku veidotāji primāri ieinteresētāki ir izvērtējumos, kas dod tūlītējus rezultātus. Ex-post izvērtējumu rezultāti parasti ir pieejami ar lielu laika nobīdi, līdz ar to reti ir tūlīt pielietojami. Tomēr tie ir nepieciešami, jo sniedz stratēģiskāku skatījumu un ļauj izprast programmas vai politikas būtību, uzdot stratēģiskus jautājumus. Tie ir nepieciešami, lai nodrošinātu pilnu izvērtēšanas ciklu. Svarīgi uzdot jautājumus ne tikai vai lietas notiek pareizi, bet arī vai tiek darītas pareizās lietas.

Secinājumi:

- Politiku veidotājiem, kas veic paši izvērtējumus būtu nepieciešams metodoloģisks atbalsts un iespēja pārrunāt izvērtējumu veikšanas jautājumus.
- Izvērtējumu veikšanai netiek atvēlēts pietiekami daudz laika, iestāžu darbinieki, kas veic izvērtējumus dara to paralēli saviem ikdienas pienākumiem, kas ietekmē izvērtējumu kvalitāti.
- Ir saskatāma vēlme pēc izvērtētāju specializēšanās, tomēr, ņemot vērā Latvijas nelielo izvērtēšanas tirgu, šobrīd tas ir iespējams tikai atsevišķās nozarēs.

2.3. Izvērtējumu kvalitāte

Izvērtējumu kvalitāti ietekmē virkne faktoru. Viens no tiem ir zema izvērtējumu skaits, kas tiek iepirkti tirgū, neļaujot izvērtētājiem attīstīt un noturēt kapacitāti. Pasūtītājus visbiežāk uztrauc izvērtējumu un rekomendāciju kvalitāte, kas mēdz būt pārāk vispārīgas vai to izpilde pārsniedz pasūtītāja kompetences ietvarus. Izvērtējumu kvalitāti ietekmē arī nolūks ar kādu izvērtējums tiek veikts, kā arī tas, vai un kā izvērtējuma rezultāti tiek lietoti.

Bieži un daudz pārrunāta problēma, kas ietekmē izvērtējumu kvalitāti ir datu pieejamība, kvalitāte un savietojamība. Šo problēmu akcentē gandrīz katrs izvērtējums, tomēr praktiski nekas nemainās. Regulāra izvērtējumu veikšana varētu palīdzēt šī jautājuma vēl lielāku aktualizēšanu un risinājumu meklēšanu.

Izvērtēšanā pastāv aktuāla terminoloģijas problēma. Daudziem angļu valodas terminiem pastāv vairāki latviskojuma varianti (piemēram evaluation: izvērtēšana / novērtēšana); pēc būtības atšķirīgi termini latviski tiek apzīmēti ar vienu un to pašu vārdu u.c.. Lai risinātu šo jautājumu LATES ir uzsākusi terminoloģijas vārdnīcas veidošanu. Te būtu ieteicams konsultēties ar radniecīgu jomu asociācijām, kā arī valsts iestādēm.

Viens no izvērtēšanas kvalitātes veicināšanas instrumentiem ir izvērtēšanas standarti. LATES ir organizējusi jau virkni diskusiju par izvērtēšanas standartiem, veikusi Programmu izvērtēšanas standartu tulkojumu. LATES plāno arī formulēt izvērtētāju ētikas un darbības standartus. Finanšu ministrija arī šobrīd strādā pie izvērtēšanas procesa vadlīnijām. Šai jomā būtu vēlama pieredzes apmaiņa un plašāku diskusiju rīkošana.

Secinājumi:

- Regulāra un biežāka izvērtējumu veikšana ir būtiska izvērtēšanas kapacitātes attīstībai.
- Jāturpina regulāri aktualizēt datu kvalitātes jautājumus
- Nepieciešams rīkot nākošās diskusijas par izvērtēšanas standartiem lai nodrošinātu iespējami kvalitatīvāku to izstrādi.

3. Citi jautājumi

K.Veitners informē, ka drīzumā sāks darboties asociācijas mājas lapa www.lates.lv.

Diskusija noslēdzas 16.50

Pielikumā:

1. Diskusijas dalībnieku saraksts
2. Prezentācija „Kas ir izvērtēšana?”

1. Pielikums: Diskusijas dalībnieku saraksts

Nr. p.k.	Vārds, Uzvārds	Pārstāvētā iestāde	E-pasts
1	Iveta Baltiņa	RTU, eksperts, LATES	iveta.baltina@rtu.lv
2	Iveta Ozoliņa-Ozola	RTU, eksperts	iveta.ozolina-ozola@rtu.lv
3	Baiba Lokenbaha	EY, LATES	baiba.lokenbaha@lv.ey.com
4	Sarmīte Kļaviņa	VARAM	sarmite.klavina@varam.gov.lv
5	Inta Remese	TM	inta.remese@tm.gov.lv
6	Ingrīda Viša	TM	ingrida.visa@tm.gov.lv
7	Vita Studente	TM	vita.studente@tm.gov.lv
8	Jānis Leikučs	FM, vecākais eksperts	janis.leikucs@fm.gov.lv
9	Jānis Ozols	FM	janis.ozols@fm.gov.lv
10	Marts Kreitiņš	ZM	marts.kreitins@zm.gov.lv
11	Zane Jansone	ZM	zane.jansone@zm.gov.lv
12	Elita Benga	LVAEI, LATES	elita.benga@lvaei.lv
13	Nauris Grīnbergs	IZM	nauris.grinbergs@izm.gov.lv
14	Maija Upeniece	IZM	maija.upeniece@izm.gov.lv
15	Armands Stahovskis	ZM	armands.stahovskis@zm.gov.lv
16	Aivars Voldeks	VRAA	aivars.voldeks@vraa.gov.lv
17	Santa Zeidaka	IZM	santa.zeidaka@izm.gov.lv
18	Ieva Kārklīņa	PKC	ieva.karklina@pkc.mk.gov.lv
19	Dita Erna Sīle	PKC	dita.sile@pkc.mk.gov.lv
20	Sandra Spūle	DEA Baltika, LATES	spr@deabaltika.lv
21	Krišjānis Veitners	LATES	krisjanis.veitners@inbox.lv

2. Pielikums: Prezentācija

LATVIJAS
IZVĒRTĒTĀJU ASOCIĀCIJA

IZVĒRTĒŠANA

22.04.2015

LATVIJAS
IZVĒRTĒTĀJU ASOCIĀCIJA

Izveidota 2012.gadā

Mērķis: attīstīt izvērtēšanas kultūru Latvijā, uzlabojot izvērtēšanas kvalitāti, popularizējot, informējot, izglītojot un veicinot sadarbību

apvieno neatkarīgus izvērtētājus, izvērtēšanas projektu pasūtītājus, akadēmisko aprindu pārstāvjus, izvērtēšanas lietotājus

atvērta ikvienam, kam ir interese par izvērtēšanu un vēlme to popularizēt un attīstīt Latvijā

Ko saka citi?

Kāda tā ir?

Kā mēs to saprotam?

EVALUATION

valor = vērtība

e/ex = iz / no

«izvilkt, izdibināt vērtību»

Kāda "objekta" labuma, vērtības vai
nozīmīguma sistemātiska noskaidrošana
Maikls Skrivens

... ar mērķi samazināt neskaidrības
lēmumu pieņemšanā

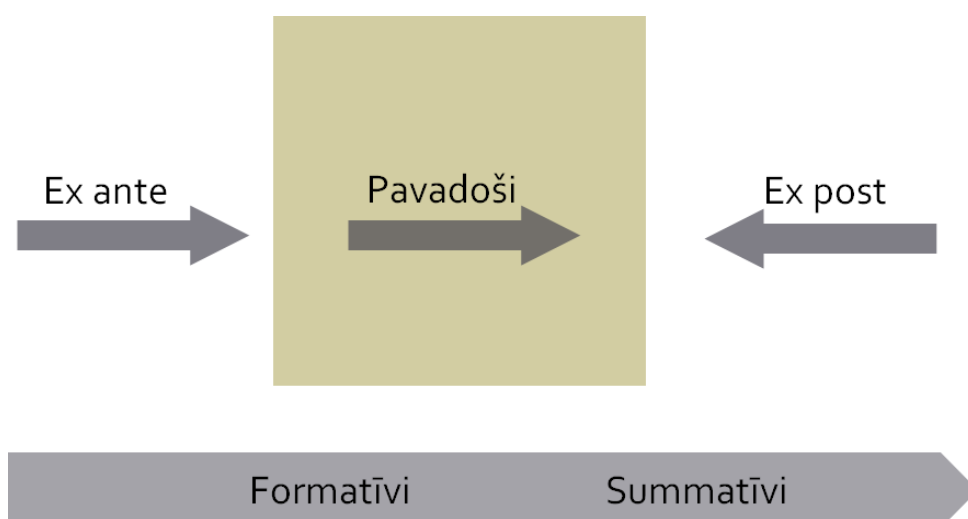
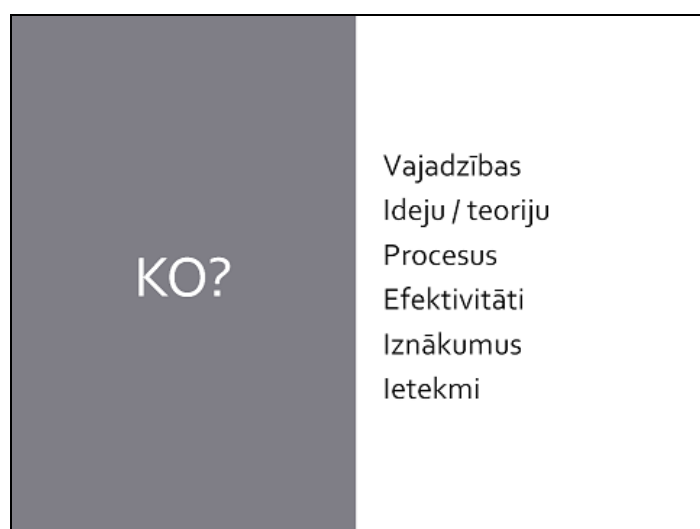
Diāna Mertena

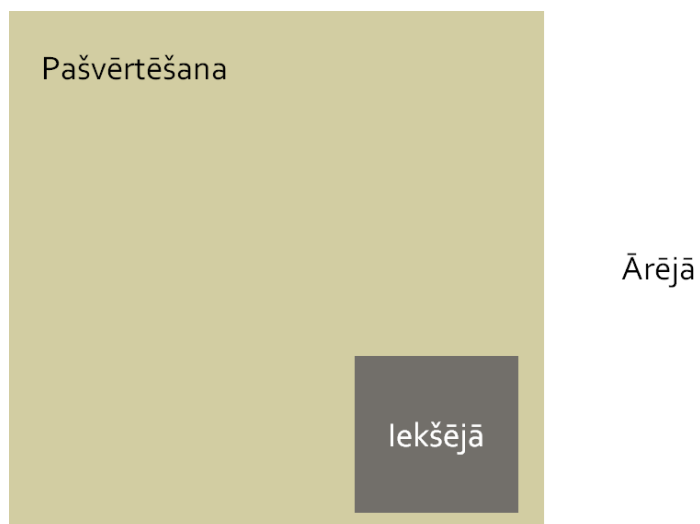
Kādas darbības un/vai programmas vai politikas
iznākumu sistemātisks novērtējums, salīdzinot tos
pret noteiktu standartu kopumu, kā līdzeklis lai
veicinātu programmas vai politikas uzlabošanu.

Kerola Veisa

Sistemātiska informācijas vākšana par programmas
darbībām, īpašībām, un rezultātiem, lai varētu
saprast programmas vērtību, uzlabot programmas
efektivitāti un / vai pieņemt izsvērtus lēmumus par
turpmāko programmas darbību"

M.K. Pattons

KĀ?

Sistemātiski
Balstoties uz noteiktiem **kritērijiem**
Pielietojot empīriskas **pētniecības metodes**

Kritērijus nosaka:
Pasūtītājs
Izvērtētājs
Iesaistītās puses
Visi kopā

KĀDĒĻ?

Lai nodrošinātu **kontroli**
legūtu jaunas **zināšanas**
Attīstītos
Attaisnotu esamību /
nostiprinātu statusu
Īstenotu **nezināmus mērķus**

Kā mēs to
saprotam?

L A T V I J A S
IZVĒRTĒTĀJU ASOCIĀCIJA

www.lates.lv